

זאים בתוך הטבעות, הגיעו בדרך הטבע עד הפרוכת (מהרש"א), שלדעתו היו הבדים באורכם יותר מעשר אמות (ענין יוסף). ויש שביארו שהארון היה עומד במזרח קודש הקדשים, ולכן הגיעו הבדים עד הפרוכת (רד"ק מלכים א ה, ח; תוס' יו"ט ב"ב ב, ט, ע"פ דעת התוס' שם כה, ד"ה וצבא).

וְנִרְאִין כְּשֵׁנֵי דְדֵי אִשָּׁה, והוא רמז לבני ישראל שיעסקו בתורה בכל עת, שהארון מרמז על התורה, שנמשל לדרך שכל זמן שהתינוק ממשמש בו הוא מוצא בו טעם [כמבואר בגמ' עירובין (נד, ב)] [ע"פ בן יהוידע].

מְגַלְלִין לְהֵם אֶת הַפְּרוּכֹת, והיה עושה זאת כהן שכבר נמצא בהיכל לצורך עבודת המנורה או הקטרת הקטורת, ואין ביאתו ביאה ריקנית (הערות הגר"ש אלישיב, וראה גבורת ארי).

רְאוּ חֲתֻכְכֶם לְפָנֵי הַמְּקוֹם, שבזמן שעושים רצונו של מקום, היו הכרובים פניהם איש אל אחיו ומעורים זה בזה (ריטב"א להלן ע"ב ומהרש"א ע"פ ב"ב צט, א) ויש שכתב, שדוקא בעת שעלו ישראל לרגל היה נעשה נס והיו מעורים זה בזה כדי להראות את חיתם לפני המקום, אבל בשאר השנה, היו עומדים במקומם הטבעי רחוקים זה זה (רמב"ן ושיטמ"ק ב"ב שם, בשם הר"י מיאש).

כַּחֲבַת זָכָר וְנִקְבָּה, שאהבת הקב"ה וישראל הוא אהבת המשפיע למושפע, שבטבע היצירה שיהיה המשפיע אוהב את המושפע ממנו, והמושפע עיניו תלויים במשפיע (העמק דבר שמות כה, יח).

מַעֲשֵׂה בְּכֵהֵן אֶחָד שֶׁהִיא מִתְעַסֵּק וְכוּ', ולדבריו, בזמן שיש בית המקדש הרי אנו ככלה בבית חמיה, והיו ראויים להסתכל בארון, ולמה הקפיד עליו משמים שלא יתגלה מקום הארון ויבואו לראותו (שיח יצחק).

לְעוֹלָם בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן וּמֵאֵי פְרוּכֹת פְּרוּכֹת דְּבָבֵי, שהמקשן הבין שהפרוכת בבית ראשון היתה פרושה רק מאחורי הדלת בתוך קודש הקדשים [שאין לומר שעלה על דעתו לומר שבבית ראשון לא היה פרוכת כלל, שמפורש בכתוב (דברי הימים ב ג, יד) המדבר על בנין שלמה 'יעש את הפרכת' (ברכת הזבח מנחות צח, א, ע"פ הגמ' שם; מרוך ר"ז הלי כאן עמ' 38)], ופרוכת זו ודאי שלא היו מגלגלים אותה לעולי רגלים, שהרי אסור להיכנס לשם, ומתנצת הגמ' שגם בבית ראשון היתה פרושה פרוכת בפתח השער שבו היו קבועים הדלתות להיכנס לתוך קודש הקדשים, ופרוכת זו שהיא בהיכל היה ניתן לגלול אותו לעולי רגלים (זית רענן [לבעל המג"א] על ילקוט שמעוני תרומה שסו), ולדעתו היה בבית ראשון שתי פרוכות, אחת שהיתה פרושה על הארון מבפנים, ושניה שהיתה פרושה על הדלת מבחוץ, שיש בפרוכת שתי עניינים, אחת לכסות את הארון, והוא נלמד ממה שכתוב בתורה (שמות מ, כא) 'וישם את פרוכת המסך ויסקר על ארון העדות', וזה היה מתקיים בפרוכת שבפנים שהיתה מסוככת על הארון, ועוד ענין שצריך פרוכת להבדיל בין קדושת ההיכל לקדושת קודש הקדשים, כמו שכתוב (שם כו, לג) 'והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים', וזה היה מתקיים בפרוכת השניה שהיתה פרושה על הדלת (מנחת אברהם לעיל נא, ב).

וּשְׁתֵּים כְּנַנְדָן בְּעֻלָּהָ, שאמרה תורה (שמות כו, לג) 'והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים', ולכן צריך הבדלה לכל גובה ההיכל, ולא מספיק בפרוכת שלמטה, וכיון שלמטה

וְלֹא שָׁמְעוּ קוֹל מְקַנְה מַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נִדְרֵוּ הַלְכוּ וְכוּ', שממה שאמר בתחילת הפסוק 'ולא שמעו קול מקנה', אנו יודעים שלא היו בהמות, ולכן דרשו שאין כוונת במילה 'בהמה' כפשוטו, אלא שעד מנין בהמה היתה ארץ ישראל שוממה (רבינו אליקים; מהרש"א שבת קמה, ב).

וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וַיִּכְרַר עֲלֶיהָ סִנְחָרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וּבִלְבַל כֶּל הָאֲרָצוֹת, ואף שעזרא שכתב את דברי הימים [כמבואר בגמ' בב"ב טו, א], היה הרבה אחרי סנחריב, מכל מקום הוא לא כתב בעצמו את כל הפסוקים, אלא הכניס גם מפסוקים שנכתבו לפניו, ופסוק זה נכתב בתחילה לפני גלות סנחריב, ועזרא סידר אותו בתוך דברי הימים בלשונו המקורית (גבורת ארי).

וַיִּזְבְּקָא, וּתְיִרְצוּ שֶׁל עוֹלָא נְדַחִית, שאין ללמוד ממשמעות הפסוק שכתב 'עד היום הזה' אפילו במקום שכתוב בו 'שם', שהענין עדיין מתקיים, אבל אין כוונת הגמ' לדחות את דברי הברייתא שארון נגנז במקומו, שיש להם מקום אחר ללמוד ממנו, שאין הדרך לכתוב תיבתא על ברייתא (שפת אמת, וראה הערות הגר"ש אלישיב).

וַיְהִי כִּשְׁמֵי אֲרֹן בְּלִשְׁתֵּי דֵיר הַעֲצִים הָיָה גִּנְזוּ, וזהו דעה שלישית שחולקת על מי שסובר שנגנזו מקומו, וכן על מי שאומר שגלה לבל (מהרש"א), ויש שכתב, שגם הוא סובר שארון במקומו נגנז במחילה שתחת קודש הקדשים, וכונתו שהכניסה למחילה היתה מתוך דיר העצים (שלטי הגיבורים יד, הובא בשיח יצחק לעיל נב, ב).

וְרָאָה רְצִפָּה מְשׁוּנָה מִחֲבֻרְתֶּיהָ, שהיה ניכר שהוציאו את המרצפת בשביל לגנוז את הארון והחזירה (רש"י). ואף שמעשה זה היה בבית שני, והארון נגנז על ידי אישיו עוד בימי בית ראשון [כמבואר להלן בגמ'], רצפת העזרה נשארה כמות שהיתה בבית ראשון (ראה תוס' יו"ט שקלים ו, ב). ויש שפירש, שמחמת קדושת הארון השתנה גוון אותה המרצפת (רבינו משולם שקלים טו, ב).

וְלֹא הִסְפִּיק לְגִמּוֹר אֶת הַדְּבָר - להראות להם את מקום השינוי (רבינו אליקים). עד שִׁנְצָתָה נִשְׁמָתוֹ, שלא היה עליו לגלות הדבר, כדי שלא יבואו אויבים וישדדו אותו (ריב"ן שקלים טו, ב). אמנם בגמ' להלן מבואר, שיש מי שאסר את עצם האפשרות לדאות את הארון. ויש שפירש, מן השמים סיבבו לו מיתתו, על שנהג קלות ראש בבית המקדש, וכיון שהבינו שמן השמים לא רוצים שיוודע מקומו בבירור, שוב לא חקרו על הדבר (בן יהוידע, וראה רש"י).

וַיִּשְׁמְטָה קַרְדּוּמוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֵם וַיִּפְלֶה שָׁם וַיִּצְתָּה אֵשׁ וַאֲכַלְתּוּ - את הכהן שנישמטה הקרדום מידו (יפה עינים, ע"פ הירושלמי), ונענש על שלא תיקן קרדומו כהוגן, שלא ישמט ממקומו ויזיק לבית המקדש. וברייתא זו אינה חולקת על המשנה אלא הם שני סיפורים שונים (בן יהוידע). ויש שפירש, שהאש אכלה את הקרדום, והכהן עצמו לא נענש, שכדינו נהג להיות מתליע בעצים, וגם לא נידק בשריפת הקרדום, שקרדום של הקדש היה (גניז יוסף).

הָא מִיִּצְדָּה דוּחָקִין וּבּוֹלְטִין וַיּוֹצְאִין בְּפְרוּכֹת דרך נס, ממקום שהארון היה עומד באמצע קודש הקדשים, אין הבדל מגיעים בדרך הטבע עד הפרוכת, שבית קודש הקדשים עשירים אמה ומאמצעו עד הפרוכת יש רק עשר אמות ואורך הבדים היה עשר אמות, ואם כן אף כשהם זזים בטבעות אינם דוחקים בפרוכת (תוס' מנחות צח, ב"ה דוחקין). ויש שביאר, שעל ידי שהיו הבדים